

Asia: VN/35745/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle opintoetuuslaiksi ja eräiksi muiksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksen yleiset tavoitteet

Akavan Erityisalat pitää esityksen yleisiä tavoitteita kannatettavina. Akavan Erityisalat katsoo kuitenkin, että esityksen mukaiset toimenpiteet eivät tue riittäväällä tavalla sen tavoitteita.

Opintotuki ei nykytasollaan riitä kattamaan elämisen kustannuksia, jonka vuoksi opiskeluajan toimeentulo perustuu joko velkaantumiseen tai työssäkäyntiin. Opiskelijoiden velkataakan lisääminen erityisesti epävarmassa talous- ja työllisyystilanteessa ei ole kannatettava tai kannustava keino tavoitteiden saavuttamiseksi. Työskentely opintojen ohella voi taas viivästyttää opintoja.

Akavan Erityisalat huomauttaa, että uudistus ei ratkaise opiskelijoiden toimeentulon haasteita ja opintorahan riittämätöntä tasoa. Myös muiden kuin alaikäisten opiskelijoiden velkaantumiseen sekä erilaisissa elämäntilanteissa olevien opiskelijoiden yhdenvertaisuuteen tulisi kiinnittää huomiota.

2. Opintorahan, asumislisän ja opintolainan valtiontakauksen myöntäminen ja määrät

Akavan Erityisalat on huolissaan siitä, että opintorahan tasoa ei olla nostamassa. Nykytasoisella opintorahalla pärjääminen ei ole mahdollista valtaosalle opiskelijoista. Akavan Erityisalat ei pidä näin voimakasta opintotukijärjestelmän lainapainotteisuutta kannatettavana.

Akavan Erityisalat huomauttaa myös, että aiemmin toteutetut asumisen tuen muutokset yhdistettynä nyt esitettyyn uudistukseen ovat huolestuttavia erityisesti opiskelijoiden kesäaikaisen toimeentulon kannalta.

3. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika muissa kuin korkeakouluopinnoissa

-

4. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika korkeakouluopinnoissa

Akavan Erityisalat pitää tukiajan harkinnanvaraisen pidennyksen joustavoittamista kannatettavana. Muutoksen avulla voidaan ottaa paremmin huomioon opiskelijoiden erilaiset tilanteet, kuten sairastuminen ja alan vaihtaminen.

Akavan Erityisalat katsoo, että opintotukikuukausien määrän korottaminen olisi perusteltua. Tukiajan tulisi olla riittävä koko tutkinnon suorittamiseksi, jotta opiskelijoille ei muodostuisi pakkoa työskennellä opintojen ohessa. Tämä tukisi täysipäiväisen opiskelun tavoitetta sekä opinnoista valmistumista.

Asumislisää saadaksesen opiskelijan on käytettävä tukikuukausia myös kesällä. Tämä voi johtaa tukikuukausien riittämättömyyteen korkeakouluopinnoissa. Myös opintojen aikainen työssäkäynti, alanvaihto tai muuttuvat elämäntilanteet voivat pidentää tukiajan tarvetta.

5. Huoltajakorotus

Akavan Erityisalat kannattaa huoltajakorotuksen muutosta ja pitää perheellisten opiskelijoiden aseman parantamista tärkeänä.

6. Oppivelvollisen erityinen asumislisä ja koulumatkatuki

-

7. Opintolainan myöntäminen ja valtioneuvoston takaus

Akavan Erityisalat pitää opiskelijoiden velkaantumisen kehitystä huolestuttavana. Esityksessä mainitaan opiskelijoiden kasvava velkaantuminen ja lainan takaisinmaksuun liittyvät ongelmat, mutta esitys tarjoaa ratkaisuja ainoastaan alaikäisten opiskelijoiden tilanteeseen.

Akavan Erityisalat huomauttaa, että myös täysi-ikäisten opiskelijoiden kasvavaan velkaantumiseen tulisi kiinnittää huomioita. Ehdotukset eivät vähennä korkeakouluopiskelijoiden velkaantumista, vaan tulevat todennäköisesti lisäämään painetta opintolainan nostamiseen opiskeluaikaisen toimeentulon turvaamiseksi.

Opintotuen lainapainotteisuus on ongelmallista myös yhdenvertaisuuden kannalta. Akavan Erityisalat katsoo, että opintolainan tulisi olla opiskelijoiden toimeentuloa täydentävä tukimuoto välttämättömyyden sijaan.

8. Luottolaitoksen velvollisuudet ja opintolainan takaisinmaksun vaatiminen

Akavan Erityisalat pitää luottolaitosten velvollisuuksien täsmentämistä kannatettavana. Esitys vahvistaa tältä osin myös opintolainaa nostavan opiskelijan asemaa.

9. Korkoavustus

Akavan Erityisalat ei kannata korkoavustukseen oikeuttavien puolivuotiskausien vähentämistä viidestä neljään. Viidennen korkoavustuskauden poistaminen heikentäisi etenkin pienituloisten opintovelallisten asemaa.

10. Opintolainahyvitys

Akavan Erityisalat pitää opintolainahyvitystä tärkeänä kannustimena opintojen etenemiseen ja valmistumiseen. Esitetyt muutokset hyödyttäisivät kuitenkin lähinnä niitä opiskelijoita, jotka nostavat suuria opintolainamääriä ja kykenevät valmistumaan tavoiteajassa. Muutokset voi olla ongelmallisia myös yhdenvertaisuuden kannalta. Esityksessä tulisi kiinnittää enemmän huomioita erilaisiin tekijöihin, jotka voivat viivästyttää opintoja, kuten sairastuminen ja alentunut opiskelukyky.

Opintolainahyvityksen omavastuurajaa ehdotetaan nostettavan 8000 euroon nykyisestä 2500 eurosta. Akavan Erityisalojen näkemyksen mukaan tämä tulee todennäköisesti kannustamaan opiskelijoita entistä suurempaan lainanottoon esityksen tavoitteiden vastaisesti. Akavan Erityisalat huomauttaa, että opiskelijoiden kasvavaa velkataakkaa ei ratkaista sillä, että opiskelijoita kannustetaan yhä suurempien lainamäärien ottamiseen.

Muutosta perustellaan sillä, että opiskelijoiden lainamäärät ovat kasvaneet. Akavan Erityisalat toteaa, että opiskelijat joutuvat ottamaan entistä suurempia lainoja kattaakseen elämisensä kustannuksia. Akavan Erityisalat seuraa opiskelijoiden kasvavaa velkaantumista huolestuneena eikä sen vuoksi kannata hyvityskynnyksen nostamista 8000 euroon.

11. Takausvastuulaina ja sen perintä

-

12. Muut liitelait

-

13. Esityksen vaikutusarviot

Akavan Erityisalat katsoo esityksen vaikutusarvioiden olevan puutteellisia. Vaikutusarvioinnissa ei huomioida riittäväällä tavalla täysi-ikäisten opiskelijoiden kasvavaa velkaantumista ja sen vaikutuksia opiskelijoiden taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen asemaan. Esityksessä ei huomioida riittäväällä tavalla yhdenvertaisuuden toteutumista eri elämäntilanteissa olevien opiskelijoiden osalta.

Vaikutusarvioinnin mukaan opintolainahyvityksen euromääräinen katto kannustaisi harkitsemaan opintolainan käyttöä, joka osaltaan hillitsisi velkaantumista ja takausvastuunottoa. Akavan

Erityisalat toteaa, että esityksessä on tältä osin ristiriitaisuutta. Yhtäältä opiskelijoita kannustetaan ottamaan opintolainaa yhä suurempia määriä, toisaalta pyritään kannustamaan harkitsemaan opintolainan käyttöä. Akavan Erityisalat haluaa kiinnittää huomiota siihen, että nykyinen opintotukijärjestelmä edellyttää suurta osaa opiskelijoista nostamaan opintolainaa tavallisten elinkustannustensa kattamiseksi. Tällöin opintolainan käytön harkitseminen ei ole mahdollista.

14. Muita huomioita

Akavan Erityisalat katsoo, että esityksessä on joitain kannatettavia asioita. Esitys ei kuitenkaan vastaa omiin tavoitteisiinsa, kuten opiskeluaikaisen toimeentulon turvaamiseen ja täysipäiväisen opiskelun mahdollistamiseen. Sen sijaan uudistus tulee todennäköisesti lisäämään opiskelijoiden velkaantumista ja siihen liittyviä ongelmia. Akavan Erityisalat toivoo, että opiskelijoille annettaisiin opiskelurauha ilman pakkoa opintolainan nostoon tai opintojen ohella työskentelyyn.

Itkonen Lotta
Akavan Erityisalat AE ry